

ALFREDO FORNAS PALLARES

Figueroles, un espai en temps de canvi. D'una societat tradicional a la modernitat (1870-2010). Castelló: Publicacions de la UJI, 2015.

El llibre és el fruit d'una profunda investigació, històrica i geogràfica, per part de l'autor; centrada en un espai i un temps concret, com és la localitat de Figueroles entre 1870 i 2010. Al llarg de les més de 600 pàgines queda palès que el municipi estudiat, tradicionalment rural, va experimentar un procés d'industrialització, basat en el sector de la ceràmica, a partir de la segona meitat del segle xx. Un procés que no només va suposar un canvi en el model econòmic, sinó que, com podem comprovar, va provocar una autèntica revolució en aspectes sociològics.

L'obra consta de dos parts, a la primera l'autor es centra en la geografia, tant física com humana, i la segona part, la més extensa, detalla els esdeveniments històrics de la localitat al llarg dels anys que consten al títol.

Les 49 gràfiques que conté la investigació demostren el gran interès d'Alfredo per fer una història quantitativa, fet que s'agraeix des del punt de vista del lector, ja que les gràfiques donen molta informació i molt visual en un cop d'ull. Tot este contingut gràfic demostra un minucios treball estadístic, que a més va acompanyada d'una completa recerca a diferents arxius, tant de caire estatal com al propi arxiu municipal de la localitat. Algunes gràfiques són vertaderament sorprenents i demostren de manera clara el gran canvi social que s'hi ha produït al segle xx. Es veu clarament com d'una societat enquistada a l'àmbit rural, amb una esperança de vida mínima i una educació escassa s'evoluciona cap a una societat amb un sector primari residual, una esperança de vida que ronda els 80 anys i una alfabetització de pràcticament el 100 % de la població.

A banda de les gràfiques el llibre consta també de 96 fotografies, 14 mapes i 114 taules. En definitiva, és una gran obra tant pel seu volum, com pel seu contingut i pel gran esforç que suposa una investigació tan detallada d'un municipi com Figueroles al llarg d'un període tan ampli.

Pel que respecta al bloc sobre la història del municipi, Alfredo dóna molt d'espai als esdeveniments que van ocórrer durant els períodes de la Segona República, Guerra Civil i Postguerra, per ser estos els moments clau que marcaren la història del segle xx, però també investiga amb detall l'època de la Restauració Borbònica, fent ús tant de documentació d'arxiu com de la premsa. Durant este període dóna protagonisme a tres biografies que m'han semblat una gran aportació. Es tracta de Arcadio Porcar, un polític que va acabar en la misèria; Pía Bonet, una mestra amb una mort prematura de qui dóna moltes dades del seu arxiu familiar i Agustí Moliner, un metge que ho donà tot a l'Església mentre el seu germà estava en la més absoluta pobresa.

Als anys de la Segona República el treball guanya en intensitat, ja que aporta dades de les actes municipals. L'autor destaca les obres de conducció d'aigua a la font de la localitat, que va suposar un benefici enorme per a la gent de Figueroles, i també inclou una extensa biografia d'Ignasi Villalonga Villalba, un personatge molt influent en la societat i la vida política de Figueroles, tant en la Segona República, com també ho havia sigut en la Restauració i durant el Franquisme, període en el que Ignasi va assolir càrrecs importants a nivell estatal. Respecte a la Guerra Civil, per una banda Alfredo estudia la situació politico-social, és a dir, el paper de la comissió gestora i el consell municipal, els sindicats, etc. També fa un estudi de l'arribada de refugiats a la localitat, així com aporta breus biografies dels represaliats a la rereguarda i les víctimes al front. Tanmateix analitza les operacions militars a partir de testimonis orals i de documentació d'arxiu.

Una secció molt extensa de la investigació és la Postguerra, ja que no només fa un estudi global, sinó que estudia cadascun dels 42 represaliats amb una breu biografia i una taula amb les dades de la condemna que va patir. Després de la postguerra el llibre perd densitat i es centra més en la composició dels diferents ajuntaments i les seues actuacions.

El llibre està escrit en correcte valencià, un fet que sempre s'ha d'agrair, i vull destacar el magnífic treball per part del servei de publicacions de la Universitat Jaume I, ja que visualment resulta atractiu i fa la lectura més agradable.

En definitiva, tal com s'explica a la introducció, estem davant d'una reivindicació de la història local, ja que demostra la necessitat de fer bons treballs de caràcter local pensant en dos objectius: conèixer amb detall la història d'un municipi i posar esta informació al servei de les històries més generals o que abracen un territori més ampli. Pense que és un bon model de com s'ha de fer la història local i aporta idees que el converteixen en una eina indispensable per tot aquell interessat en estudiar la història d'un municipi.

IVAN MEDALL CHIVA

Centre de Documentació de Recuperació de la Memòria Històrica de la UJI